

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE KARIYER DENETİM ODAĞINI YORDAYICI DEĞİŞKENLER OLARAK TOPLUMSAL CİNSİYET VE EBEVEYNE BAĞLANMA

Arş. Gör. Seçil Seymenler
Celal Bayar Üniversitesi, Manisa
secilseymenler@gmail.com

Prof. Dr. Diğdem M. Siyez
Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
didem.siyez@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin kariyer denetim odağının (iç denetimlilik, şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri boyutları) eşitlikçi cinsiyet algısı, geleneksel cinsiyet algısı, anne ve babaya bağlanma değişkenleri açısından ne derece yordandığının incelenmesidir. Ayrıca, cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türünün de kariyer denetim odağını yordama gücü değerlendirilmiştir. Araştırmaya, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İzmir ilindeki 5 özel ve 2 devlet fen lisesinde 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören 505 (%52,3 kız, %47,7 erkek) öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kariyer Denetim Odağı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programından yararlanılarak hiyerarşik çoklu regresyon analizi, t testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizine göre, eşitlikçi cinsiyet algısı, anneye bağlanma ve geleneksel cinsiyet algısı kariyer denetim odağının içsel denetimlilik alt boyutunu yordamaktadır ve toplam varyansın %25'ini açıklamaktadır. Ölçeğin şans alt boyutunu, geleneksel cinsiyet rolü ve babaya bağlanma değişkenleri yordamaktadır ve toplam varyansın %27'sini açıklamaktadır. Ölçeğin çaresizlik alt boyutunu, eşitlikçi cinsiyet rolü, babaya bağlanma ve geleneksel cinsiyet rolü değişkenleri yordamaktadır ve toplam varyansın %40'ını açıklamaktadır. Ölçeğin güçlü diğerleri alt boyutunu, geleneksel cinsiyet rolü ve babaya bağlanma değişkenleri yordamaktadır ve bu değişkenler toplam varyansın %37'sini açıklamaktadır. Ayrıca, t testi sonuçlarına göre, kariyer denetim odağı ölçeğinin üç alt boyutunda (içsel denetimlilik, çaresizlik ve güçlü diğerleri) kız ve erkek öğrenciler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Çalışmanın sonuçları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır. Son olarak çalışmanın etkileri ve ileride yapılacak araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kariyer denetim odağı, toplumsal cinsiyet, anneye bağlanma, babaya bağlanma.

CAREER LOCUS OF CONTROL IN ADOLESCENCE: THE ROLE OF GENDER PERCEPTION AND ATTACHMENT TO PARENTS

Abstract

The purpose of this study is to investigate the role of egalitarian gender perception, traditional gender perception and attachment to mother and father in predicting career locus of control dimensions (internality, luck, helplessness, and powerful others) in adolescents. Also sex, grade level and school type differences in the career locus of control subscales were assessed. Participants were consisted of 505 (52.3% girl, 47.7% boy) volunteered students from 5 private and 2 state science high school in İzmir. Age of participants ranged from 14 to 18 with the mean of 16.32 (SD = 1.07). The data was collected using namely, Career Locus of Control Scale (CLCS), Gender Perception Scale (GPS), Inventory of Parent and Peer Attachment-Short Form (IPPA) ve personal information sheet. Hierarchical multiple regression analysis, t-test and One way ANOVA were conducted to analyze data. The results of the hierarchical regression analysis revealed that egalitarian gender perception, attachment to mother, and traditional gender perception were significant predictors of internality subscales of career LOC while attachment to father were not. All predictor variables explained 25% of the total variance in internality subscale of career LOC scores. For luck subscale scores, only traditional gender perception and attachment to father were significant predictors which explained 27% of the total variance. For helplessness subscale scores, egalitarian gender perception, attachment to father, and traditional gender perception were significant predictors which explained 40% of the total variance. For powerful others subscale scores, traditional gender perception and attachment to father were significant predictors which explained 37% of the

total variance. Moreover, results of the t-test results revealed that there were significant differences in the three subscales of the CLCS (internality, helplessness and powerful others) between girls and boys. Results of the study are discussed in the light of the relevant literature. Finally implications of the study and recommendations for further research are presented.

Keywords: Career locus of control, gender perception, attachment to mother, attachment to father.

GİRİŞ

Denetim odağı, kariyer kararı verme ile ilişkili önemli faktörlerden birisidir. İlk defa Rotter (1966) tarafından ortaya atılan bu kavram, bireylerin davranışlarının sonuçları üzerindeki kontrolünü nasıl anlamlandırdığını ifade etmektedir. Başka bir deyişle denetim odağı, meydana gelen her türlü olumlu ya da olumsuz yaşantı üzerinde bireyin kendisinin ya da kendisi dışındaki diğer faktörlerin etkili olduğuna ilişkin inancını ifade etmektedir.

Kendilerini etkileyen olayların, daha çok kendi denetimlerinde olduğu inancını taşıyan bireyler içten denetimli; yaşamlarının daha çok kendileri dışındaki güçlerin (şans, kader, güçlü kişiler gibi) denetiminde olduğu inancını taşıyan bireyler ise dıştan denetimli olarak nitelendirilmektedir (Rotter, 1966).

İçten denetimli bireyler, yaşadıkları olayların sonuçlarını kendi çaba ve yeteneklerine bağladıkları için bu olayları kontrol edebildiklerini dolayısıyla, bu olayların sonuçlarını değiştirebilme gücünün de kendi ellerinde olduğunu düşünürler (Manger, Eikeland ve Asbjornsen, 2002; Yeşilyaprak, 2004). Bu bireyler; başarı ve başarısızlıklarının nedenlerini kendi özelliklerine yüklemekte, çevreyle ilişkilerini geliştirmek için daha çok girişimde bulunmakta ve genel olarak kendi yetenek ve başarılarıyla daha çok ilgilenmektedirler (Rotter, Change ve Phares, 1972). Yapılan çok sayıdaki çalışma; terapi (Best, 1975; akt. Trice, Haire ve Elliot, 1989), sağlık (Walltson ve Walltson, 1978; akt. Trice, Haire ve Elliot, 1989) ve sosyal ilişkiler (Wong ve Sproule, 1984; akt. Trice, Haire ve Elliot, 1989) gibi pek çok alandaki başarı ile içten denetimli olma arasında bağ olduğunu göstermektedir.

Dıştan denetimli bireyler, yaşadıkları başarı ve başarısızlıkları kendi dışlarındaki şans, kader gibi güçlerde arar ve olayların sonuçlarını değiştirmenin kendi ellerinde olmadığını düşünürler (Manger, Eikeland ve Asbjornsen, 2002). Bu bireyler, davranışlarının sonuçlarını ya da başarısızlığı, kendisinin kontrol edemediği dış koşulların sonucu olduğunu düşünerek sahip oldukları yetenekleri ve davranışlarıyla ilgili çok az şeyi iyileştirmek için ya hiç çaba göstermezler ya da çok az gayret gösterirler (Yeşilyaprak, 2004).

Kişisel kontrol sürecinin esası ve kariyer gelişimi ve seçiminin gelecekteki yönelimi göz önüne alındığında, denetim odağı yapısının kariyer gelişimi ile son derece ilişkili olduğu görülür (Millar ve Shevlin, 2007). Kariyer bağlamında denetim yapısını ölçmek için denetim odağının uygulanabilirliği çeşitli araştırmacılar tarafından belirtilmiştir (Friedrich, 1985, 1987, 1988; Gable, Thompson ve Glanstein, 1976; Greenhaus ve Sklarew, 1981; Hesketh, 1982; Kishnor, 1981; McIntire, Drummond ve Ryan, 1978; Plumly ve Oliver, 1987; Thornton, 1978; Trice, 1990; Trice, Haire, & Elliott, 1989; Walsh, 1987). Ama tüm bulgular genel denetim odağı ile kariyerle ilgili yapılar arasında güçlü ilişkiler sunmamıştır (Bernardelli, De Stefano ve Dumont, 1983; Öztemel, 2012; Stumpf ve Colarelli, 1992). Bu nedenle alan yazında kariyer denetim odağı kavramı ortaya çıkmıştır.

Kariyer denetim odağı, kariyer gelişimi ve meslek seçimi gibi kariyer ile ilgili davranışların sonuçlarının nasıl açıklandığını ifade eder. Kişi kariyer ile ilgili davranışlarının sonuçlarının kişisel kontrolünde olduğunu düşünüyorsa bu durum içsel kariyer denetim odağı ile açıklanabilir. Diğer yandan kişi kariyeri ile ilgili olarak kendi dışındaki faktörlerin (şans, çaresizlik, güçlü diğerleri gibi) rol oynadığını düşünüyorsa bu durum dışsal kariyer denetim odağı ile açıklanabilir (Millar ve Shevlin, 2007).

Lise yıllarının sonunda meslek seçimiyle karşı karşıya kalan ergenler, kariyer tercihinde bulunurken kendi ilgi, yetenek ve değerlerine uygun olarak veya ebeveynleri ya da öğretmenleri gibi yaşamında önemli kişilerin kendisinden ne beklediğini ön planda tutarak karar vermektedir. Bu bağlamda kariyer kararı verilirken aile bağlanma stilleri önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bağlanma, bebekle annesi ya da sürekli bakım sağlayan sabit bir kişi (birincil bakım veren) arasında kurulan, temel güven duygusunu geliştiren ilk bağıdır (Budak, 2005). Bireyin doğduğunda annesiyle kurduğu iletişim önceleri sadece çocuğun biyolojik varlığının devamına hizmet ederken daha sonra bu etkileşim biçimi (bağlanma) içselleştirilerek bireyin hayatının tüm yönlerini etkileyen bir etkileşim biçimi haline gelir (Hamarta, 2004).

Lise öğrencilerinin kariyer gelişimi ve meslek seçimini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu bağlamda bu araştırma kapsamında ele alınacak değişkenlerden biri de toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet, toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Toplumsallaşma süreci ve kültürün içinde edinilen kadın ve erkek olma özelliklerine işaret eder, kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rollerini ve sorumluluklarını tanımlar, toplum içindeki konumlarını ve davranışlarını belirler. (Altınova ve Duyan, 2013).

Kadın ve erkeklerin toplumda üstlendikleri rollerin, doğal ve kendiliğinden bir iş bölümünden çok kültür tarafından belirlenen ve zamanla değişebilir roller ve sorumluluklar içerdiği görülmektedir (Aksoy, 2006). Cinsiyet rolleri kadın ve erkek arasındaki algılanan farklılıklara göre biçimlenmektedir ve toplumu oluşturan bireylerin davranışlarını içinde yaşadığı toplumun kültürel kalıplarından biri olan toplumsal cinsiyet rollerini de etkilemektedir. (Parashar, Dhar ve Dhar, 2004).

Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü; bir kadının ya da erkeğin nasıl davranacağı, nasıl düşüneceği ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koyan, yani kadın ve erkeği sosyal olarak yapılandıran özellikleri belirlemektedir (Akın ve Demirel, 2003; Üner, 2008; Powell ve Greenhouse, 2010, akt. Altınova ve Duyan, 2013). Bir başka deyişle, insanlar dişi veya erkek cinsiyeti ile doğar ancak yetiştirilirken toplumun cinsiyetlerine özgü beklediği roller çerçevesinde sosyalleşerek büyür (Terzioğlu ve Taşkın, 2008).

Çocuklar cinsiyetlerine uygun roller kazanmakta ve toplumsal cinsiyet kimliğini edinmektedirler. Böylece kadınlar için ev ile ilgili işleri yürütme ve çocuk bakımı gibi işler öne çıkarken, erkekler için iş rolleri aile rollerinden daha önemli hale gelmektedir (Powell ve Greenhouse, 2010, akt. Altınova ve Duyan, 2013). Bu bağlamda sahip olunan toplumsal cinsiyet algıları kariyer yönelimi ve meslek seçiminde karşımıza önemli bir unsur olarak çıkmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, lise öğrencilerinde kariyer denetim odağı ile toplumsal cinsiyet ve ebeveyne bağlanma değişkenleri açısından incelendiği ve var olan durum betimlenmeye çalışıldığı için tarama modelinde bir araştırmadır.

Karasar'a (2007) göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye çalışan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Ayrıca araştırmada iki ve daha fazla değişken arasında birlikte değişim varlığı ve derecesi belirlenmeye çalışıldığı için de araştırma tarama modellerinden ilişkisel tarama modelindedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir il merkezindeki Fen Liselerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 2015-2016 eğitim öğretim yılında İzmir il merkezindeki Fen Liselerinde toplam 2267 öğrenci öğrenim görmektedir. Araştırmanın evreninde yer alan okullar ve öğrenci sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Araştırma örnekleminin belirlenmesi için ilk olarak uygun örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. Buna göre %4 hata payı ve %95 güven aralığı için uygun örneklem büyüklüğü 475 olarak belirlenmiştir.

Örneklemin belirlenmesinde tabakalı örnekleme ve tesadüfi örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. İlk olarak evrende yer alan okullar, resmi fen liseleri ve özel fen liseleri olarak iki tabakaya ayrılmıştır. Ardından her bir tabakadaki öğrenci sayısının evrene oranı hesaplanmıştır (resmi fen liseleri %56, özel fen liseleri %44). Araştırmanın örneklemin oluşturacak öğrencilerinden okullardan seçiminin yapılmasında bu oranlar dikkate alınmıştır. Hangi okullardan veri toplanacağını belirlemede yine okulların evrendeki okullara oranı (Resmi

fen lisesi %27; Özel fen lisesi %73) dikkate alınarak bu oranlara yakın olacak şekilde 2 resmi fen lisesinden 5 özel fen lisesinden veri toplanmasına karar verilmiştir.

Tablo 1: İzmir İl Merkezinde Bulunan Fen Liseleri

OKUL ADI	ÖĞRENCİ SAYILARI
İzmir Fen Lisesi	415
Buca İnci-Özer Tırnaklı Fen Lisesi	312
Çiğli Fen Lisesi	541
İzmir Özel Tevfik Fikret Fen Lisesi	96
Özel Türk Fen Lisesi	150
Özel Fatih Fen Lisesi	166
Özel Yamanlar Fen Lisesi	180
Özel Rota Fen Lisesi	80
Özel Takev Fen Lisesi	96
Mev Koleji Özel Güzelbahçe Fen Lisesi	171
Özel İzmir Çağdaş Eğitim Fen Lisesi	60
TOPLAM	2267

Okulların belirlenmesinde ise tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna göre resmi fen liselerinden Buca İnci-Özer Tırnaklı Fen Lisesi ve İzmir Fen Lisesinin; özel fen liselerinden de Özel Türk Fen Lisesi, özel Fatih Fen Lisesi, Özel Rota Fen Lisesi, Özel Takev Fen Lisesi, Özel Tevfik Fikret Fen Lisesi'nin araştırma örnekleminin seçileceği okullar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan okullar ve öğrenci sayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Örnekleme Yer Alan Okullar ve Öğrenci Sayıları

Okul Türü	Okul	Örnekleme Yer Alan Öğrenci Sayısı
Devlet Fen Lisesi	İzmir Fen Lisesi	140
	Buca İnci-Özer Tırnaklı Fen Lisesi	78
Özel Fen Lisesi	Özel Rota Fen Lisesi	122
	Özel Türk Fen Lisesi	55
	Özel Fatih Fen Lisesi	61
	Özel Takev Fen Lisesi	32
	Özel Tevfik Fikret Fen Lisesi	35
	Toplam	523

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kariyer Denetim Odağı Ölçeği (KDOÖ), Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) kullanılmıştır. Bu ölçeklerin yanı sıra demografik bilgileri sağlayacak "Kişisel Bilgi Formu" da veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunda katılımcılara cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyleri sorulmuştur.

Kariyer Denetim Odağı Ölçeği

Millar ve Shevlin (2007) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirme çalışmaları Kuzey İrlanda'daki sekiz okulda öğrenim görmekte olan 15-16 yaşlarında 743 (% 46 kız ve % 54 erkek) öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Ölçek temel olarak iki yapı üzerine kurulmuş, dört faktörden oluşmaktadır. Bunlar içsellik yapısını ifade eden iç denetim faktörü ve dışsallık (dış denetim) yapısını belirleyen şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri faktörleridir. Ölçek 20 maddeden oluşmuş olup "hiç katılmıyorum" ile "tamamen katılıyorum" arasında puanlanan altılı likert tipi derecelendirme yöntemi ile değerlendirilen bir ölçektir. Ölçeğin faktör yük değerlerini belirlemek amacı ile yapılan faktör analizi sonucunda; içsellik boyutu faktör yük değerleri .54 ile .70 arasında, şans boyutu faktör yük değerleri .66 ile .73 arasında, çaresizlik boyutu faktör yük değerleri .54 ile .67 ve güçlü diğerleri boyutu faktör yük değerlerinin .45 ile .63 arasında olduğu görülmektedir. Ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek için yapılan güvenilirlik çalışmalarında cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının (içsellik .76, şans .82, çaresizlik .75 ve güçlü diğerleri .72) yeterince yüksek olduğu saptanmıştır (Millar ve Shevlin, 2007).

Kariyer Denetim Odağı Ölçeği (KDOÖ)' nin Türkçeye uyarlama çalışmaları, Siyez (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışmaları, İzmir il merkezinde üç farklı lisede 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören 490 öğrenci (264 kız, 226 erkek) üzerinde yürütülmüştür. KDOÖ, içsel denetim, çaresizlik, şans ve güçlü diğerleri olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır (Siyez, 2015). Benzer ölçek geçerliği çalışması kapsamında KDOÖ ile Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir. KDOÖ'nün, içsel denetim, çaresizlik, şans ve güçlü diğerleri alt ölçekleri ile Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği arasındaki korelasyon katsayıları sırası ile .51, .53, .47 ve .44 olarak bulunmuştur (Siyez, 2015). Güvenirlik çalışması kapsamında ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır. İçsel denetim, çaresizlik, şans ve güçlü diğerleri alt ölçekleri için Cronbach alpha iç tutarlık katsayıları sırasıyla .72, .77, .68 ve .65 olarak hesaplanmıştır. Sperman Brown Testi Yarılama katsayısı ise .82 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu kanısını oluşturmuştur (Siyez, 2015).

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek üzere Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen ölçek 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirme çalışmalarını Ankara İli Çankaya, Sincan, Gölbaşı ilçelerinde çocukları ilköğretime devam eden 244 kadın (%55,1), erkek 199 (%44,9) veli olmak üzere 443 katılımcı oluşturmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini analizlerini gerçekleştirmeden önce örneklem uygunluğunu incelemek amacıyla Altınova ve Duyan (2013) tarafından Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Bartlett testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre KMO katsayısı ,882; Bartlett testi ki-kare değeri 3389,153 (df=435) ve istatistiksel açıdan anlamlı (sig.=.000) bulunmuştur. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ne ilişkin olarak hesaplanan güvenilirlik analizi sonuçları Cronbach Alpha katsayısı 0.872 olarak hesaplanmıştır (Altınova ve Duyan, 2013). Sonuç olarak Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ni oluşturan maddelerin istendik özelliklerde olması, ölçeğin güvenilirliğinin ve geçerliğinin yüksek olması, bu ölçeğin insanların toplumsal cinsiyet algısını belirlemede kullanılabilirliğini göstermektedir.

Ölçeğin ergenler için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Esen, Öztürk ve Siyez (t.y.) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin ergenler için de faktör yapısının tek boyutlu olduğu yapılan doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı da .89 olarak bulunmuştur.

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'nin (EABE; Armsden ve Greenberg, 1987) Raja, McGee ve Stanton (1992) tarafından 12 maddelik kısa formu geliştirilmiştir. Ergenlikte farklılaşan bağlanma davranışlarının ölçümünde hem duygusal hem de bilişsel deneyimlerin ele alınması gerektiğini savunan Armsden ve Greenberg (1987), içsel çalışan modellerin ortaya çıkarılması için iki temel deneyim üzerinde durmuşlardır: 1) Bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ve duyarlılığına bağlı olarak yaşanan güven, 2) Bağlanma figürünün duyarsızlığı ya da tutarsızlığı sonucunda ortaya çıkan öfke ve umutsuzluk. Bağlanmaya ilişkin bu deneyimler EABE'de, güven, iletişim ve yabancılaşma olmak üzere üç boyutta ölçülebildiği gibi, bu boyutların toplanmasıyla elde edilen bağlanma güvenliğine ilişkin toplam puan da kullanılabilir.

Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan 257 lisans öğrencisi araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların 116'sı (%45) kadın ve 141'i (%55) erkektir. Test-tekrar test

güvenirliğini belirleyebilmek için Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri anne ve baba formları, katılımcılardan 85 kişi rastgele seçilerek altı hafta sonra tekrar uygulanmıştır. EABE'nin güven, iletişim ve yabancılaşma faktörlerinin Türk örnekleme için ortaya çıkmadığı görülmüştür. Anneye bağlanma formu için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .88, babaya bağlanma formu için ise .90 olarak bulunmuştur. Anneye bağlanma formunun güvenilirliği için testin tekrarı tekniği ile belirlenen kararlılık katsayısı .87, babaya bağlanma formu için ise .88 bulunmuştur (Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005).

Verilerin Analizi

Katılımcılardan toplanan veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Lise öğrencilerinde aile bağlanma ve toplumsal cinsiyet değişkenlerinin kariyer denetim odağını yordayıp yordamadığına cevap verebilmek için hiyerarşik çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Çoklu regresyon analizi, bir bağımlı değişkenle ilişkili olan iki veya daha fazla bağımsız değişkene dayanarak, bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik bir yöntemdir (Pallant, 2010). Çoklu regresyon için gerekli varsayımların karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Karşılanması beklenen ilk varsayım örneklem büyüklüğüdür. Green'e (1991) göre, çoklu regresyon için örneklem sayısını $N > 50 + 8m$ (m =bağımsız değişken sayısı) olması gerekir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Buna göre, bu araştırmada 8 bağımsız değişken olduğu için bu kriter karşılanmıştır. Karşılanması gereken bir diğer varsayım, uç değerlerin olmamasıdır. Mahalanobis uzaklık katsayısı ile uç değerler incelenmiş ve uç değer bulunmamıştır. Bir diğer varsayım ise, çoklu bağıntı probleminin olmamasıdır. Bu nedenle, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiş ve tüm korelasyon değerlerinin .80'in altında olduğu görülmüştür. Normallik varsayımı, basıklık-çarpıklık değerleri incelenerek belirlenmiştir. Buna göre, normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Kariyer denetim odağının içsel denetimlilik, şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde araştırma grubundan elde edilen betimsel istatistikler incelenmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve alınabilecek minimum ve maksimum puanlar Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1.:Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Değişkenler	X	Ss	Min	Max
Bağımlı	İçsel Denetim	24.69	3.90	5.00	30.00
	Şans	13.16	5.48	5.00	30.00
	Çaresizlik	9.70	4.54	5.00	30.00
	Güçlü Diğerleri	10.18	4.06	5.00	29.00
Bağımsız	Eşitlikçi TCA	42.24	6.53	10.00	50.00
	Geleneksel TCA	49.46	10.64	12.00	60.00
	Anneye Bağlanma	59.83	10.03	12.00	72.00
	Babaya Bağlanma	54.02	9.77	17.00	68.00

Tablo 1'e göre alt ölçeklerden alınacak toplam puan değerlendirildiğinde, içsel denetim odağı puanının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Regresyon analizi yapılmadan önce değişkenler arasında çoklu bağıntı olup olmadığını kontrol etmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'ye göre tüm korelasyon değerlerinin .80'in altında olduğu görülmektedir. Bu durum değişkenler arasında çoklu bağıntının bulunmadığını göstermektedir. Aynı zamanda, bağımsız değişkenlerin içsel denetim odağı ile pozitif ilişki içinde olduğu, şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri ile negatif ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1) İçsel Denetim	-						
(2) Şans	-.40***	-					
(3) Çaresizlik	-.58***	.63***	-				
(4) Güçlü Diğerleri	-.50***	.67***	.74***	-			
(5) Eşitlikçi TCA	.45***	-.43***	-.53***	-.47***	-		
(6) Geleneksel TCA	.42***	-.49***	-.59***	-.56***	.76***	-	
(7) Anneye Bağlanma	.32***	-.30***	-.32***	-.27***	.31***	.31***	-
(8) Babaya Bağlanma	.29***	-.31***	-.36***	-.34***	.28***	.24***	.60***

Toplumsal cinsiyet algısı (eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı, geleneksel toplumsal cinsiyet algısı) ve ebeveyne bağlanma (anneye bağlanma, babaya bağlanma) alt boyutlarının kariyer denetim odağını (içsel denetim odağı, şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri) yordama gücünü belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 3: İçsel Denetim Alt Boyutuna İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar				
	β	Standart Hata β	β	t	p	R ²	ΔR^2
Model 1							
Sabit	13.25	1.02		13.04	.000		
Eşitlikçi TCA	.27	.02	.45	11.40	.000	.21	
Model 2							
Sabit	10.15	1.18		8.62	.000		
Eşitlikçi TCA	.23	.02	.39	9.54	.000		
Anneye Bağlanma	.08	.02	.20	4.92	.000	.24	.04
Model 3							
Sabit	10.47	1.18		8.86	.000		
Eşitlikçi TCA	.18	.04	.29	4.86	.000		
Anneye Bağlanma	.07	.02	.19	4.62	.000		
Geleneksel TCA	.05	.02	.13	2.13	.03	.25	.01

Tablo 3'e göre, kariyer denetim odağının içsel denetim alt boyutunu eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı, anneye bağlanma ve geleneksel toplumsal cinsiyet algısı yordamaktadır ve toplam varyansın %25'ini anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir. Bu değişkenler arasında içsel denetim odağı alt boyutu üzerinde en güçlü etkiyi eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı göstermektedir.

Tablo 4: Şans Alt Boyutuna İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar				
	β	Standart Hata β	β	t	p	R ²	ΔR^2
Model 1							
Sabit	25.67	1.01		25.33	.000		
Geleneksel TCA	-.25	.02	-.49	-12.63	.000	.24	
Model 2							
Sabit	30.42	1.37		22.29	.000		
Geleneksel TCA	-.23	.02	-.44	-11.27	.000		
Babaya Bağlanma	-.11	.02	-.20	-5.05	.000	.28	.04

Tablo 4'e göre, kariyer denetim odağının şans alt boyutunu, geleneksel toplumsal cinsiyet algısı ve babaya bağlanma değişkenleri yordamaktadır ve toplam varyansın %28'ini anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir. Bu değişkenler arasında şans alt boyutu üzerinde en güçlü etkiyi geleneksel toplumsal cinsiyet algısı göstermektedir.

Tablo 5: Çaresizlik Alt Boyutuna İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar		p	R ²	ΔR ²
	B	Standart Hata B	B	t			
Model 1							
Sabit	22.19	.78		28.59	.000		
Geleneksel TCA	-.25	.02	-.59	-16.46	.000	.35	
Model 2							
Sabit	26.67	1.03		25.86	.000		
Geleneksel TCA	-.23	.02	-.54	-14.98	.000		
Babaya Bağlanma	-.11	.02	-.23	-6.31	.000	.40	.05
Model 3							
Sabit	28.27	1.19		23.70	.000		
Geleneksel TCA	-.18	.02	-.43	-8.02	.000		
Babaya Bağlanma	-.10	.02	-.21	-5.89	.000		
Eşitlikçi TCA	-.10	.04	-.14	-2.63	.009	.41	.01

Tablo 5'e göre, kariyer denetim odağının çaresizlik alt boyutunu, geleneksel toplumsal cinsiyet algısı, babaya bağlanma ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı değişkenleri yordamaktadır ve toplam varyansın %41'ini anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir. Bu değişkenler arasında çaresizlik alt boyutu üzerinde en güçlü etkiyi geleneksel toplumsal cinsiyet algısı göstermektedir.

Tablo 6: Güçlü Diğerleri Alt Boyutuna İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar		P	R ²	ΔR ²
	B	Standart Hata	B	t			
Model 1							
Sabit	20.84	.71		29.28	.000		
Geleneksel TCA	-.22	.01	-.56	-15.31	.000	.32	
Model 2							
Sabit	24.89	.95		26.29	.000		
Geleneksel TCA	-.19	.014	-.51	-13.83	.000		
Babaya Bağlanma	-.10	.02	-.23	-6.22	.000	.37	.05

Tablo 6'ya göre, kariyer denetim odağının güçlü diğerleri alt boyutunu, geleneksel toplumsal cinsiyet algısı, babaya bağlanma değişkenleri yordamaktadır ve toplam varyansın %37'sini anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir. Bu değişkenler arasında güçlü diğerleri alt boyutu üzerinde en güçlü etkiyi geleneksel toplumsal cinsiyet algısı göstermektedir.

Kariyer denetim odağının alt boyutlarına ilişkin puanların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Cinsiyet Değişkenine Göre Kariyer Denetim Odağı Ölçeği Alt Boyutları Puanlarına Ait t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
İçsel Denetim	Kız	264	25.11	3.64	2.50	.013
	Erkek	241	24.24	4.14		
Şans	Kız	264	12.81	4.96	-1.51	.132
	Erkek	241	13.55	6.00		
Çaresizlik	Kız	264	8.86	3.80	-4.43	.000
	Erkek	241	10.62	5.09		
Güçlü Diğerleri	Kız	264	9.53	3.80	-3.84	.000
	Erkek	241	10.90	4.23		

Tablo 7'ye göre, puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan t testi sonucunda içsel denetim, çaresizlik ve güçlü diğerlerine ilişkin cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğu görülürken, şans alt boyutuna ilişkin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Kariyer denetim odağının alt boyutlarına ilişkin puanların okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Okul Türü Değişkenine Göre Kariyer Denetim Odağı Ölçeği Alt Boyutları Puanlarına Ait t Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	X	Ss	t	P
İçsel Denetim	Devlet Fen Lisesi	211	24.98	3.63	1.42	.16
	Özel Fen Lisesi	294	24.49	4.09		
Şans	Devlet Fen Lisesi	211	12.93	5.13	-.81	.42
	Özel Fen Lisesi	294	13.33	5.73		
Çaresizlik	Devlet Fen Lisesi	211	9.39	4.01	-1.36	.17
	Özel Fen Lisesi	294	9.93	4.88		
Güçlü Diğerleri	Devlet Fen Lisesi	211	10.05	3.77	-.62	.54
	Özel Fen Lisesi	294	10.28	4.27		

Tablo 8'e göre, kariyer denetim odağının hiçbir alt boyutunda okul türüne göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Sınıf düzeyine göre kariyer denetim odağı ölçeğinin alt boyut puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Kariyer Denetim Odağı Ölçeği Alt Boyutları Puanlarına Ait Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	p
İçsel Denetim					
Gruplararası	420.96	3	140.32	9.663	.000
Gruplarıçi	7274.85	501	14.52		
Toplam	7695.81	504			
Şans					
Gruplararası	340.56	3	113.52	3.832	.010
Gruplarıçi	14842.12	501	29.63		
Toplam	15182.69	504			
Çaresizlik					
Gruplararası	182.16	3	60.72	2.978	.031
Gruplarıçi	10215.29	501	20.39		
Toplam	10397.45	504			
Güçlü Diğerleri					
Gruplararası	7.95	3	2.65	.159	.924
Gruplarıçi	8325.93	501	16.62		
Toplam	8333.87	504			

Tablo 9'a göre, içsel denetim odağı, şans ve çaresizlik alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla, farkın anlamlı olduğu gruplarda Scheffe testi yapılmıştır. Buna göre, içsel denetim odağı boyutunda 9. Sınıf puan ortalamalarının diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek olduğu; şans ve çaresizlik boyutlarında 9. Sınıf puan ortalamalarının diğer sınıf düzeylerine göre daha düşük olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada toplumsal cinsiyet ve ebeveyn bağlanma değişkenlerinin lise öğrencilerinin kariyer denetim odağını (içsel denetim odağı, şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri) yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Ayrıca cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyine göre kariyer denetim odağında fark olup olmadığına bakılmıştır.

Regresyon analizinden elde edilen bulgulara göre; içsel denetim odağı alt boyutunun en güçlü yordayıcısı eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı iken, şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri alt boyutlarının en güçlü yordayıcısının geleneksel toplumsal cinsiyet algısı olduğu bulunmuştur. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı, kadın ve erkeklerin iş yaşamında eşit hak ve fırsatlara sahip olduğu anlamına gelmektedir. Benzer şekilde içsel denetim odağı da kişinin kariyerinde kendi kapasitesine olan inancını tanımlanmaktadır. Bu nedenle, bu sonucun beklendik bir sonuç olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada elden edilen bulgulara göre, iç denetim, çaresizlik ve güçlü diğerleri puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark görülürken, şans puanında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Buna göre, kız öğrencilerin içsel denetim puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunurken, çaresizlik ve güçlü diğerleri puanları erkek öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. Yani erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha dış denetimli olduğu söylenebilir. Genel denetim odağı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, araştırma sonucunu destekleyen bulgulara rastlanmaktadır (Cooper, Burger & Good, 1981; Moore, 2006). Bunun yanı sıra kızların daha dış denetimli olduğunu ortaya koyan çalışmalara da rastlanmaktadır (Kulaksızoğlu ve Arıca, 2000; Malki, 1998; Yazar, 1996). Kariyer denetim odağı ölçeğinin kullanıldığı, Perry, Liu ve Griffin (2011)'in yaptığı çalışmada, güçlü diğerleri boyutunda erkeklerin kızlardan daha yüksek puan alması araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir. Toplumda cinsiyet rollerine yüklenen değerler ve eğitime ulaşmada kız öğrencilerin dezavantajlara sahip olması (Ferreira ve Gignoux, 2010) göz önüne alındığında; kız öğrencilerin bu güçlükleri aşip akademik olarak güçlü olduğu söylenebilen fen liselerinde öğrenim görüyor olmaları, onların kendi başarıya potansiyellerine olan inançlarını ve içsel denetimi arttırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Kariyer denetim odağının okul türüne göre (özel fen lisesi, devlet fen lisesi) farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin elde edilen bulgulara bakıldığında; içsel denetim, şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri puanlarının hiçbirinin okul türüne göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Bu durum, okulda sunulan imkanların lise öğrencilerinin kariyer yaşantısında belirgin bir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Sınıf düzeyine göre kariyer denetim odağı puanlarına bakıldığında farkın kaynağının dokuzuncu sınıflarla ilgili olduğu görülmektedir. İçsel denetim odağı boyutunda dokuzuncu sınıf puan ortalamalarının diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek olması, fen lisesini yeni kazanmış olmaları ve kendi başarılarına olan inançları ile ilişkili olabilir. Bandura'nın (1982) Öz-Yeterlik Kuramına göre, bireyin bir işi yapabileceğine olan inancı, potansiyelini kullanmada önemli bir belirleyici olmaktadır. Dokuzuncu sınıfa başlayan öğrenciler de kendi kariyerlerine ilişkin önemli bir engeli atlattıkları için kendi potansiyellerine ilişkin inançları daha yüksek olmuş olabilir. Sınıf düzeyi ilerledikçe ve yeni eğitim yaşantılarıyla karşılaştıkça şans ve çaresizlik durumları ortaya çıkmış olabilir.

Elde edilen bulgulara ve tartışmalara dayanarak şu öneriler sunulabilir:

1. Ergenlerin toplumsal cinsiyet algısına yönelik kalıpyargılarını fark etmeleri ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısını yaygınlaştırmak için sınıf rehberliği aktiviteleri yapılabilir.
2. Ergenlerin, kendi kapasitelerine olan inançlarını lise yaşantıları boyunca sürdürürebilmeleri için sosyal destek sistemlerini özellikle de öğretmen desteğini geliştirmek için konsültasyon çalışmaları yapılabilir.
3. Erkek öğrencilerde, kariyer gelişiminde şans ve çaresizlik gibi dışsal denetim odağı daha yüksek olduğu için içsel denetim odağını geliştirmek adına kariyer eğitimi programları hazırlanabilir ve homojen gruplarla çalışılabilir.

Not: Bu çalışma 27- 29 Ekim 2016 tarihlerinde Antalya'da 7 ülkenin katılımıyla düzenlenen World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS'de bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Aksoy, N. (2006). *Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve kadının statüsü genel müdürlüğünün rolü*. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Uzmanlığı Tezi, Ankara.

Altınova, H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24(2), 9-13.

Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2),122-47.

Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ebeveyne bağlanmaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 679-700.

Bernardelli, A., De Stefano, J., & Dumont, F. (1983). Occupational information-seeking as a function of perception of locus of control and other personality variables. *Canadian Counselor*, 17, 75-81.

Bolat, N. (2014). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Karar Verme Yetkinlikleri ile Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Rolü Yönelimleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. 3.basım. Ankara: Sanat Yayınları.

Cooper, H. M., Burger, J. M. & Good, T. L. (1981). Gender differences in the academic locus of control beliefs of young children. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(3), 562-572.

Çakar, M. (1997). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çakır, M. A. (2004). Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37(2), 1-14.

Çoban, A. E. (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (10).

Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Esen, E., Öztürk, B. ve Siyez, D.M. (t.y.). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin ergenler için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk PDR Dergisi* (basım için değerlendirilmesi devam etmektedir).

Ferreira, F. H. G. ve Gignoux, J. (2010). *Eğitimde Fırsat Eşitsizliği: Türkiye Örneği* (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı Çalışma Raporu Sayı: 4). Ankara.

Friedrich, J. (1985). A perceived control analysis of decision making behavior. *Dissertation Abstracts International*, 45.

Friedrich, J. R. (1987). Perceived control and decision-making in a job hunting context. *Basic and Applied Social Psychology*, 8, 163-176.

Friedrich, J. R. (1988). The influence of locus of control on students' aspirations, expectations and information preferences for summer work. *Journal of College Student Development*, 29, 335-339.

Gable, R. K., Thompson, D. L., & Glanstein, P. J. (1976). Perceptions of control and conformity of vocational choice as correlates of vocational development. *Journal of Vocational Behavior*, 8, 259-266.

Goldberg, S. (2000). *Attachment and Development*. In the Texts in Developmental Psychology Series. New York: Oxford.

Greenhaus, J. H., & Sklarew, N. D. (1981). Some sources and consequences of career exploration. *Journal of Vocational Behaviour*, 18, 1-12.

Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*. 8 (16), 13-23.

Hamarta, E. (2004). Bağlanma Teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14 (1), 53-66.

Harris-Bowlsbey ve J., Niles, S. G. (Ed.) (2013). *21. Yüzyılda Kariyer Gelişimi Müdahaleleri*. (Çev. Ed. F. Korkut-Owen). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Hesketh, B. (1982). Decision making style and career decision making behaviors among school leavers. *Journal of Vocational Behavior*, 20, 223-234.

Işık, E. (2013). Mesleki Sonuç Beklentisinin Yordayıcıları Olarak Algılanan Sosyal Destek ve Denetim Odağı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1419-1430.

Karasar, N. (2007) . *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (17.basım). Ankara: Nobel Yayınları.

Kılıç, L. ve Eyüp, B. (2011).) İlköğretim türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2: 129-148.

Kishnor, N. (1981). The effect of self-esteem and locus of control in career decision-making of adolescents in Fiji. *Journal of Vocational Behavior, 19*, 227-232.

Kulaksızoğlu, A. ve Arıca, O. T. (2000). Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık, Benlik Saygısı ve Denetim Odağı ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Dergisi Sosyal Bilimler C Serisi, 1*(1).

Lease, S. H. (2004). Effect of Locus of Control, Work Knowledge, and Mentoring on Career Decision-Making Difficulties: Testing the Role of Race and Academic Institution. *Journal of Career Assessment August 12*, 239-254.

Liu, H. , Guan, Y., Wang, Z., Dong, Z., Liu, Y., Yue, Y. ve Liu, H. (2012). Career Locus of Control and Career Success Among Chinese Employees A Multidimensional Approach. *Journal of Career Assessment, 21*(2), 295-310.

Manger, T., Eikeland, O.J., Asbjornsen, A. (2002). Effects of Social-Cognitive Training on Students' Locus of Control. *School Psychology International, 23* (3), 342-354.

Malkı, R. (1998). *Davranışlarda İç-Dış Kontrol Odağı İle Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

McIntire, W. G., Drummond, R. J., & Ryan, C. W. (1978). The relationship of locus of control to career maturity and work attitudes. *Career Education Quarterly, 3*, 54-60.

Millar, R. ve Shevlin, M. (2007).The Development and Factor Structure of a Career Locus of Control Scale for Use With School Pupils. *Journal of Career Development March, 33*, 224-249.

Moore M. M. (2006). Variations in text anxiety and locus of control orientation in achieving and underachieving gifted and nongifted middle school students. University Of Connecticut. A dissertation degree of The Doctor of Philosophy.

Öztemel, K. (2012). Kariyer Kararsızlığı ile Mesleki Karar Verme Öz Yetkinlik ve Kontrol Odağı Arasındaki İlişkiler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32* (2), 459-477.

Pallant, J. (2010). *SPSS Survival Manual: A step-by-step guide to data analysis using SPSS. (4th edition)*. New York: McGraw Hill.

Parashar, S., Dhar, S. ve Dhar, U. (2004). Perceptions of values: A study of future professionals, *Journal of Human Values, 10*(2), 143-152.

Perry, J.C., Liu, X. ve Griffin, G.C. (2011). The Career Locus of Control Scale for Adolescents: Further Evidence of Validity in the United States. *Journal of Career Development, 38*, 167-185.

Plumly, L. W., & Oliver, J. E. (1987). The locus of control attribute and the job search process. *Psychological Reports, 61*, 907-910.

Rotter, J. B. (1966). Generalized Expectancies For Internal Versus External Control Of Reinforcement. *Psychological Monographs, 80*, 1-28.

Rotter, J. B. (1975). Some Problems And Misconceptions Related to The Construct Of Internal Vs. External Control Of Reinforcement. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 40*, 313-321.

Rotter, J. B. (1990). Internal Vs. External Control Of Reinforcement:A Case History Of A Variable. *American Psychologist. 45*(4), 489-493.

Rotter, J. B. & Change, J. E. & Phares E. J. (Eds.) (1972). *Applications of a Social Learning Theory of Personality*. Toronto. Holt-Rinehart.

Sahraç, Ü. (2000). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Denetim Odaklarına Göre Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sarı, S.V. ve Şahin, M. (2013). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleğe Karar Verme Öz-yeterliklerini Yordamada Umudun Kontrol Odağının Rolü. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013 Cilt:21, Sayı: 1, 97-110.

Savcı, İ. ve Kart, M. (2011). Reliability and Validity of the Career Locus of Control Scale - Turkish Form. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 39(4), 519-528.

Siyez, D. M. (2015). Validity and Reliability of a Turkish Version of the Career Locus of Control Scale. *Journal of Career Development*, 42(4), 281-293.

Stumpf, S. A., & Colarelli, S. M. (1992). Career exploration: Development of dimensions and some preliminary findings. *Psychological Reports*, 47, 979-988.

Şeker, G. (2013). *Lise Öğrencilerinde Meslek Kararı Verme Yetkinliği Ve Kariyer Denetim Odağının İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.

Tabachnick, B. G., & Fideli, L.S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (Fourth Edition). Boston: Allyn and Bacon.

Terzioğlu, F. ve Taşkın, L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62-67.

Thornton, G. E., III. (1978). Differential effects of career planning on internals and externals. *Personnel Psychology*, 31, 471-476.

Trice, A. D. (1990). Adolescents' locus of control and compliance with contingency contracting and counseling intervention. *Psychological Reports*, 67, 233-234.

Trice, A. D., Haire, J. R., & Elliott, K. A. (1989). A career locus of control scale for undergraduate students. *Perceptual and Motor Skills*, 69, 555-561.

Walsh, D. J. (1987). Individual variations within the vocational decision making process: A review and integration. *Journal of Career Development*, 14, 52-65.

Yazar, O. Z. (1996). *Kendini Kabul Düzeyi Düşük Ve Yüksek Olan Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı Algılamaları İle Kendini Ayarlama Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Yeşilyaprak, B. (2004). Denetim Odağı. Yıldız Kuzgun & Deniz Deryakulu (Editörler). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. Nobel Yayınları. Ankara, 241-257.

Yeşilyaprak, B. (2011). Mesleki Rehberlik Ve Kariyer Danışmanlığına Giriş. Binnur Yeşilyaprak (Editör) *Mesleki Rehberlik Ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Yeşilyaprak, B. (2013). 21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri (Gelişimsel Yaklaşım), Ankara: Nobel Yayınları (21.Basım).

Yılmaz, D. V., Zeynelođlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., Erođlu, K., (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6:1.

<http://www.insanbilimleri.com> adresinden elde edildi.

Zara, A. ve Özdemir, B. (2013). Cinsiyet rolleri. İçinde Yüksel, Ş., Gülseren, L. Ve Başterzi, A. D., (Ed.), *Kadınların yaşamı ve kadınların ruh sağlığı*. (s. 1-3). Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneđi Yayınları.